

*ኣብዚ መምርሒ ልዕሊ 400 ተመራመርትን ሞያውያንን ካብ ልዕሊ 30 ሃገራት ኣበርክቶ ገይሮም እዮም።

ሓድሽ ስርዓታት ምትእትታው

ክሊኒካዊ ልምምድ ዝተሓላለኸ እዩ - ስነ-ምግባራዊ ቅልውላው ክቕልቀል ከንጽብ ኣሎና።

ስነ-ምግባራዊ ስርዓታት ኣብ ስራሕ ቦታና ኣካል ልምምድ ድዩ?

ስነ-ምግባራዊ ቅልውላዋት ኣብ ሓደ ፍሉይ እዋን ጥራይ ዝተሓጽሩ ስለዘይኮኑ ኣብ ስነ-ምግባር ደንቢታት ብጽፉፍ ከይኣትዉ ይኽእሉ። ፖሊሲታትን ኣሰራርሓታትን ነዚ ከንጸባርቑ ኣለዎም።

እቲ ክሊኒካዊ ርክብ እናተጋህደ ምስ ከደ ነገራት ይቐየሩ፣ እዚ ድማ ቀጻሊ ንቕሓትን ንዝቕልቀሉ ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ቆላሕታን የድሊ። ብድሆታት ኣቐዲምና ምግማት፣ ነገራት ዘይተጸበናዮ ለውጢ ምስ ዝገብሩ ከነስተብህል ይሕግዘና። ነፍሲ ወከፍ ዘጋጥመና ቅልውላው ብዙሕ ደረጃታት ዘለዎን ዝበለጸ ፍታሕ ንምርካብ ምትሕብባር ዝሓትትን ክኸውን ተኽእሎ ኣሎ።

ክሊኒካውያን ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ኣብ ዝገጥምዎ እዋን ከዛረቡን ኣብ ዓለማዊ ክሊኒካዊ ቁሽት ካብ ዘለዉ መዛኑኦም ክበጽሑን ደገፍ ክደልዩን ይተባብዑ። ኣብ ውሽጢ ክሊኒካዊ ርክብ ዝመጽእ ለውጥታትን ብድሆታትን ምጽብጻብ ከንጽብን ፍታሕ ንምርካብ ብንጥፈት ክንድግፍን ይግባእ።

ድልዱል መስርሓት ስነ-ምግባር ክልቲኡ ምቁጽጻርን ደገፍን ባእታ ክህልዎም ኣለዎ። ንዝተሓላለኹ ኩነታት ተሓታትነት፡-

- ስሩዕ ክሊኒካውን መዛኑን ክትትል
- ብዛዕባ ዘጋጠሙ ብድሆታትን ዝተበጽሑ መፍትሒታትን ጸብጻብ ንምቕራብን ንምክፋልን ዝሕግዝ መስርሕ (ንዝዓበየ ተሓታትነትን ባህሊ ትምህርቲ ንምድንፋዕን)

ምስ ጸሓፍቲ ርክብ ግበሩ

ኢሜል፡- ethicalglobalresearch@ed.ac.uk

ዶ/ር Clara Calia፣ ፕሮፌሰር Liz Grant፣ ፕሮፌሰር Corinne Reid፣ The University of Edinburgh፣ United Kingdom

ዶ/ር Cristobal Guerra፣ Universidad Santo Tomás፣ Chile

www.ethical-global-research.ed.ac.uk

ኣብ ዝተሓላለኸ ክሊኒካዊ ምድላዋት ስነ-ምግባራዊ ፍታሕ ምኽኣል

ስነ-ምግባራዊ መፍትሒታት ድማ፡-

- ድሕነትን ጽቡቕ ሂወትን ዓማዊልና ንምዕባይ ዝተዳለወ እዩ።
- ድሕነትን ጽቡቕ ሂወትን ሓካይም ንምሕላው ዝተዳለወ እዩ።
- ብዓውደ-ጽሑፍ ዝምልስ።
- ማሕበራዊ ምዕሩይነትን ዝሰስኑን ዘላቂን ማሕበረሰባት ንምትብባዕ ዝተዳለወ እዩ።

- ኣብ ብዙሕ ቦታታት ይርከብ።
- ኣብ ሓባራዊ ሰብኣውን ማሕበረሰባውን ክብርታት ዝተሃንጽ።

- ንኹሉ ክሊኒካዊ ጉዕዞ ኣብ ግምት ንምእታው ዝተዳለወ፣ ውርሻዊ ሳዕቢናት ሓዊሱ ምስ ኣገደስቲ መትከላትን ዝምልከቶም ደንቢታትን ዝሰማማዕ ምዃኑ'ዩ።
- ብምትሕብባር፣ ኣስተንትኖኣዊ ልምምድን ንመሃዝነት ክፋትነትን ዝከእል እዩ።

- ጽልዋ ፍልልያት ሓይሊ ኣብ ክሊኒካዊ ኣጀንዳታት፣ ኣሰራርሓታትን ጸብጻብን ኣብ ግምት ብምእታው

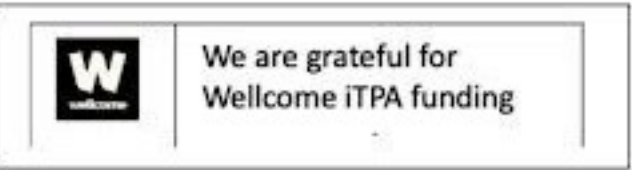
- ብትካላዊ መስርሕን ቀጻሊ ደገፍን ዝድገፍ

- ንሕና (ዓማዊልናን መሻርኽትና ኣገልግሎትን) 'ነዊሕ መንገዲ ክንወስድ' ድሉዋት ክንከውን ክጠልብ ይኽእል።

ኣብ ዝተሓላለኸ ክሊኒካዊ ምድላው ስነ-ምግባራዊ ውሳኔ ምሃብ፡-

- ደረጃ ዝሓለወ መስርሕ ወይ ተሪር ኣገባብ ምቕባልን ምኽታልን ጥራይ እዩ።

- ‘ናይ ሓደ ግዜ’ ተግባር
- ብቐንዱ ብናይ ምወላ ውሳኔታት ወይ ፖለቲካዊ ኣጀንዳታት ዝድረኽ
- ካብ ዓማዊልና፣ ወይ ካብ ማሕበረሰባት ተነጹሉ ዝካየድ – ክሊኒካዊ ምትእትታው ክግበር የብሉን።

ሓደ ስነ-ምግባራዊ ክሊኒካዊ ጉዕዞ

ኣብ ዝተሓላለኸ ኩነታት ዝግበር ክሊኒካዊ ልምምድ ፍሉይ ብድሆታት የቐርብ። ኣብ ሓደ ምድላው ዝበለጸ ልምምድ ኣብ ካልእ ምድላው ዘይከሰማማዕ ይኽእል እዩ። እዚ ድማ ኣብ ምሉእ ክሊኒካዊ ጉዕዞ ስነ-ምግባራዊ ቅልውላዋት ከስዕብ ይኽእል።

ኣብ ስግረ-ባህላዊ ኩነታት፣ ምስ ኣገልግሎታት ጥዕናን ኣእምሮኣዊ ጥዕናን ዝግበር ምትእስሳርን ምትእምማንን፣ ብኸምዚ ዝስዕብ ይጽሎ፣ ባህላዊ ድሊታት፣ ምስ ባህሊ ዝዛመድ ምትእትታዋትን ምህላው ዝተፈላለዩ ብሄራትን ስራሕተኛታት።

ዕላማ ናይዚ መሳርሕታትን መምርሒ ጁባን፡-

- ኣብ ሞንጎ ዓለማዊ መሻርኽቲ ኣብ ክንክን ጥዕና ስነ-ምግባራዊ ካብ መግዛእቲ ዝወጸ ልምዲ ኣብ ዝግበር ዓለማዊ ምንቅስቓስ ኣበርክቶ ምግባር፣ እና
- ኣብ ሃገራዊ ስርዓታት ጥዕና፣ ዘይመንግስታውያን ትካላትን ኣብ ውልቃዊ ልምምድን ንልምምድ ዝድግፉ መሳርሒታት ተበግሕነት ምምሕያሽ

ኣብ ክሊኒካዊ ልምምድ ዘላቂ ስነ-ምግባራዊ ስጉምቲ ክወስድ ዘኽእል እንታይ እዩ?

ስነ-ምግባር ክሊኒካዊ ልምምድ ብዛዕባ መዓልታዊ ውሳኔን ስጉምትን ኣብ ኩሉ መዳያት ክሊኒካዊ ኣገልግሎታትን ብፍላይ ድማ ኣብ እዋን ርክብ ዓማዊልን እዩ። ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ንምልላይን ንምፍታሕን ንምሕጋዝ፣ ኣብ ኩሉ ደረጃታት ናይቲ ክሊኒካዊ ልምምድ ጉዕዞ ዝሸፍኑ ኣብ ነንሕድሕዶም ዝምርኮሱ ፈትሊ ዝፈጥሩ መርበብ ጽልዋታት ኣብ ካርታ ኣስፊርና ኣለና፡- ሀ) ቦታ፡- ኣካላዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ባህላውን ታሪኻውን መዳያት ቦታ ለ) ሰባት፡- ዓማዊል፣ ሞያውያን፣ መሳርሕቲ፣ መዳርግቲ ኣካላት ማሕበረሰብ ሐ) መትከላት፡- ንልምምድ ክመርሑ ዝግበኦም ስነ-ምግባራውን ሕጋውን ስርዓታት መ) ቅድመ-ኩነት፡- ሕሉፍ ኣሰራርሓታት – ዕዉታትን ዘይዕዉታትን ኣብ ነፍሲ ወከፍ ካብዞም 4 P's ምሕሳብ ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ኩብርህ ከምኡ'ውን ክህልዉ ዝኽእሉ መፍትሒታት ንምርካብ ክሕግዘና ይኽእል።

ክሊኒካዊ ስራሕ ኣብ ህይወት ጽልዋ ኣለዎ። ስነ-ምግባራዊ ዓለማዊ ኣሰራርሓ ብማዕረ ደረጃ ርህሩህ፣ ተዓጻጻፍን ተሓታቲን እዩ።

ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ኩሉ ግዜ ርኢያት ስለዘይኮኑ ፍታሕ ምርካብ ቦዳሂ ክኸውን ይኽእል እዩ። እዚ ስራሕ ብሓባር ምስ ዝስራሕ ምሕዝነት ክድልድል ይኽእል።

መብዛሕትኡ ግዜ ንሓደ ጸገም ካብ ሓደ ንላዕሊ ስነ-ምግባራዊ ፍታሕ ኣሎ። ሓደ ሓደ ግዜ 'እቲ ዝያዳ ስነ-ምግባራዊ፣ ዋላ'ኳ፣ ዘይፍጹም፣ ኣማራጺ፣ ንሕጂ' ናይ ምምራጽ ሕቶ እዩ።

ክልቲኦም ብድሆታትን መፍትሒታትን ኣብ ዳይናሚክ ምትሕውዋስ እዮም ዘለዉ - ኣብዚ ግዜ እዚ ዝሰርሕ ኣብ ዝቐጽል ግዜ ዘይከሰርሕ ይኽእል እዩ - መፍትሒታትና ንዝግንፍል ኩነታት ምላሽ ዝህቡ ክኾኑ ኣለዎም።

ንሓደስቲ ሓሳባት ክፉት ምዃን ኣብ ዘይተጸበኹም ህሞታት ንመሃዝነት ክድርኽ ይኽእል። መብዛሕትኡ ግዜ ፈጠራዊ ፍታሕ ስነ-ምግባራዊ ፍታሕ ክኸውን ይኽእል እዩ።

ኣብ ውሽጢ፡- Infographic
ድሕሪት ሽፋን፡- ነቲ ሓድሽ ስርዓታት ኣብ ተግባርናን ትካላትናን ምትእትታው

ስነ-ምግባራዊ ክሊኒካዊ ጉዕዞ

ስነ-ምግባራዊ ተግባራትን ውጽኢትን ንምኽክል ኣብ ዝተሓላለኸን ስብርባርን ምድላዎት ከመይ ከም እንሰርሕ ምሕያል።

ስነ-ምግባራዊ ርእይቶታት ኣብ ነፍሲ ወከፍ ደረጃ ናይ ክሊኒካዊ ጉዕዞ ኣገዳሲ እዩ።

እቲ ናይ ክሊኒካዊ ልምምድ ጉዕዞ ነዊሕን መብዛሕትኡ ግዜ ኣብ ዝተሓላለኸ ኮነታት ከበድን እዩ። ኣብ ዝኾነ ደረጃ ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ክቐልቀሉ ይኽእሉ እዮም፤ ካብ ሪፈራል ክሳብ እቲ ክሊኒካዊ ርክብ ምስተዛዘመ ነዊሕ ዝጸንሕ ውርሻ።

ኣብ ስነ-ምግባራዊ ስጉምቲ ብኸመይ ኣበርክቶ ኣገብር? መደበይ እንታይ እዩ?

እዚ መሳርሒ እዚ ኣብ ነፍሲ ወከፍ መድረኽ ከጋጥሙና ዝኸከሉ ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ኣስተንትኖ ንምድጋፍ ዝተዳለወ እዩ። ኣስተውዕሉ እቲ ናይ ክሊኒካዊ ልምምድ ጉዕዞ መስመራዊ ወይ ክትግምትዎ ዝትከእሉዎ ኣይኮነን። ቀደም ተኸተል መድረኻት ዝተፈላለዩ ክኸውን ይኽእል እዩ። መብዛሕትኡ ግዜ ንዝተሓለፉ ደረጃታት ዳግማይ ምብጻሕ የድሊ።

እተን ኣርባዕተ Ps

ንኣድሕዶም ዝተሓሰሩ ፈትሊታት

ስነ-ምግባራዊ ብድሆታትን ቅልውላዎትን ዝቐልቀሉሉ። መፍትሒ ዝረኽቡሉ ቦታ።

እዞም ኣብ ነንሕድሕዶም ዝምርኮሱ ፈትሊታት ኣብ ኩሉ ደረጃታት ናይቲ ክሊኒካዊ ዝምድና ይሸፍኑ። ቅልውላዎት ንምርዳእን ስነ-ምግባራዊ ፍታሕ ንምርካብን፤ ዝም ሰንሰለታት ብብዙሕ ሽንኻት ክነስተንትነሎም ኣለና።

ቦታ

ኣብዚ ጽሑፍ እዚ እንታይ ክሰርሕ እዩ?

ህዝቢ

መን እዩ ዝበለጸፍ ንምጻእን ዘድልየና ደገፍ ንምውሳድን ክሕግዘና?

መትከላት

ኣየናይ ኣረኣእያ ዓለም ክብርታትን እዩ ዝበለጸ ዝመርሓና?

ቅድመ ኩነት

እንታይ የድልየና።

ኣብ ዝተመሰረተ ኣግባብ ስራሕ ክትከታተሉ ወይ ክትፈታተኑ?

ምክትታልን ምትዕጽጻፍን

እቲ እንክከበ መርትዖታት፤ ንኣቀራርባ ጉዳይና ዳግማይ ንምርግጽ ወይ ንምኽላስ፤ ብግዲኡ ድማ ንክሊኒካዊ መዝናድን ንምርግጽ ወይ ንምኽላስ ስነ-ምግባራዊ ግድጋጥ ይህብ።

ምስዚ ዓሚል ንኣስተንትኖኣዊ ልምምድ፤ ምግምጋምን ዳግመ-ምሕንጻድን ተወፋይነት ኣርኢና ዲና? ቅኑዓት መሳርሒታት ብኸመይ ንመርጽ?

ባህሊ ናይቲ ክሊኒካዊ ምድላው

ትካል/ማሕበረሰብ፤ ከምኡውን ቦቲ ዝሰልጠናሉ ትካል ብፍሉይ ኣረኣእያ ዓለም ኢና ንቐረጽ።

ሞያዊ ባህሊ ናይዚ ክሊኒካዊ ኣገልግሎት ብኸመይ መንገዲ ንዕዉት ኣካይዳ እዚ ኣገልግሎት ሓጋዚ ዕድላት ወይ ዘይሓጋዚ ወጥሪ ክፈጥር ይኽእል?

ፍወሳዊ ሃዋህው ምፍጣር

ዕዉት ክሊኒካዊ ስራሕ ኣብ መንጎ ዓሚልን ክሊኒካዊ ኣገልግሎት ጉጅለን ኣኹብሮታዊ ሽርክነት ዘጠቓልል እዩ።

ባህላዊ ፍልልያት ኣብ ዘለዎ ምስ ዓሚል ከመይ ጌርና ፍወሳዊ ዝምድና ክንፈጥር ንኽእል?

ነቲ ምትእትታው ብዝተወጠነን ዘይተሓሰበን ምዝዛም

ምስ መወዳእታታት ብእውንታ ምውፋር፤ ብዝኾነ ይኹን መጻዲ ይፍጠሩ፤ ኣብ ወጽኢት ሕክምና ኣገዳሲ ኣበርክቶ ክኸውን ይኽእል።

ምዝዛም ክሊኒካዊ ርክብ ዘረጋግጽን ዘይፈድልን ተመክሮ ምዃኑ ብኸመይ ክነረጋግጽ ንኽእል?

ምሕላው ዝምድና ምስ ዓሚል(ታት)

ኣብዚ ዝምድና ምልውዋጥ ምጽባይ፤ ምስ ዘጋጥም ብግልጺ ክንምልሶ የኽእለና።

ምስ ዓሚልና ዘለና ርክብ ነቲ ዝካየድ ዘሎ ናይ ሓባር ስራሕኩም ምላሽ ንምሃብ ብእወንታዊ መንገዲ ይምግብል ኣሎ ድዩ?

ቴራፒ / ምትእትታው

እቲ ዝተሳየለ ምትእትታው ኣብዚ ፍሉይ ኩነታት ድሊታት ናይዚ ፍሉይ ዓሚል ዘገጸባርቕ ክኸውን እዩ።

ባህላዊ ድሕሪ ባይታ ዓሚልን ክሊኒካውያንን ብኸመይ መንገዲ ነቲ ዕዉት ፍወሳዊ ምትእትታው ዝገብሩ ክጸልዎም ይኽእል?

ኣቀራርባ ጉዳይ

ዛንታ ዓሚል ንምስማዕ ክፉት ምዃን፤ ገምጋምና ከብመዳዮዊ፤ ጽሑፋዊን ጽብቕ ዕለማ ዝከበረን ምዃኑ ንምርግጽ ቁልፊ'ዩ።

እዚ መስርሕ ገምጋም ብኸመይ መንገዲ ናብ ዘይቅነዕ ቅጥዕታት ከመርሖም ይኽእል?

ፍወሳዊ ዝምድና ምፍጣር

ፍወሳዊ ሃዋህው ንኣያልን ኣወንታዊን ክሊኒካዊ ውጽኢት ቁልፊ እዩ። ኣብ እዋን ጭንቀትን ተቓላብነትን ንኣባራዊ ክሊኒካዊ ጽምዶ ስነ-ምግባራዊ መሰረት ይፈጥር።

ንክሊኒካዊ ስራሕና ምትእምማንን ዘይፍርድን ሃዋህው ቀዳምነት ንህቦ ዲና?

ውርሻዊ ጽልዎታት ምትእትታው

ኩሉ ግዜ ዝኾነ ክሊኒካዊ ርክብ ዘለዎ ናይ ነዊሕ ግዜ ጽልዎ ኣብ ግምት ክነእቱ ኣለና - ንዓሚልን ክሊኒኻንን ክልቲኡ።

ክሊኒካዊ ምትእትታዎት ናብ ህይወት ዓማዊልና ብዓወት ክትርጎም ከምዝኽእል ንምርግጽ ዝውስዱ ወሳኒ ስጉምትታት እንታይ እዮም?

መምርሒ መትከላትን ክብርታትን

ስነ-ምግባራዊ ስጉምቲ ዝመርሕ ኮምፓስ

— ብፍላይ ኣብ ዝተሓላለኸ ክሊኒካዊ ኩነታት።

ዝኾነ ጉድኣት ኣይትግበሩ

ጉድኣት ብክሊኒካዊ ስጉምትን ብዘይምስራሕን ከመጽእ ይኽእል። ስሕብትን ስነ-ምግባራዊ ትርጉማትን ክሊኒካዊ ምርጫታት ምልላይ። ጉድኣት ንምክልኻል ስጉምቲ ምውሳድ።

ንዕምብብ ኣኽእሎ

ዓማዊልና ብሉጻት ነብሶም ክኾኑን ምስ ዓለሞም ብእውንታ ንኸዋስኡን ንምድጋፍ ኣድላዩን ህጹጽ ዘድሊን ለውጢ ምግባር። ንኣገዳስነት ጥዕና ኣእምሮን ጽብቕ ሂወትን ንኣያላት ማሕበረሰባት ተጣባቂ ኩኑ።

ምርኽብ :- ሰባትን ጥላኔትን መጀመርታ

ኣብ ዝምድናታት ወፍሪ ግበር — ልቢ ክሊኒካዊ ልምምድ ምዃኖም ኣስተውዕሉ — ብጥንቃቄ ስመዎም፤ እሙን፤ ግሉጽን ተሓታቲን ኩኑ፤ ብኹብሪ ድማ ኣካይዱ

ንቑሕትኩኑ

ተባዕ ኩኑ

ውሑስ ኩኑ

ንስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ምልላይን ብንቑሓት ምላሽ ምሃብን ምኽክል፤ ንዓሚል፤ ክሊኒኻንን ሕብረተሰብን ዝምልከት ድሕንነት ኣብ ግምት ምእታው ንቑሕ ምዃን

ኣብ ናይ ዝእርከብና ወፍሪ ግበሩ

ምግባር ነብስኹም ምፍላጥን ናይ ምትሕብባር ክእለትን ኣስተንትኖኣዊ ልምምድን ብንጥፈት ኣካይል

ትሕዝቶን ርህራሄን

ኩሉ ግዜ ብዓውደ-ጽሑፍ ዝምልስን ርህራሄን መንገዲ ስርሑ

ግዱስነት

ስነ-ምግባራዊ ብድሆታት ኣብ ዝገጥሙሉ እዋን ኣስተንትኖኣዊ፤ ተሓታቲን ጽኑዕን ኩኑ።